

Szent György-körtemplom Szakolcán

2011 április 05. Flag

Szöveg méret

90

Mentés

-
-
-

- [0](#)

Értékelés kiválasztása

Még nincs értékelve

Mérték

Magyar Nemzet szombati magazinjának egyik legérdekesebb sorozatát közöljük le folytatásokban, melyben a remek Ludwig Emil megmutatja nekünk a rejtőzködő Magyarország eldugott kincseit, melyek mellett sokszor figyelmetlenül elhaladunk a mindennapi rohanó életünk során. Vigyázzunk ezekre a páratlan kincsekre, hiszen ezek a kincsek alappillérei szeretett Hazánknak.

Szabad királyi városi cím nem sok magyarországi települést illetett meg az évszázadok folyamán. A középkorban mintegy harminc várost emeltek erre a rangra királyaink: a kiváltságok jogalapját képvisel? Budán kívül Bártfa, Eperjes, Kassa, Nagyszombat, Pest, Pozsony és Sopron tartozott a leggazdagabb tárnoki városok közé, hozzájuk csatlakozott Kisszeben, L?cse és Szakolca az 1300-as években. Anjou-házi uralkodóink ruházták fel „budai jogokkal” – a fallal kerített városokba beköltöz?k szabadságával, árumegállító és vásártartási joggal, szabad bíró- és plébánosválasztással, évente egyszeri egy összeg? adózással, címer- és pecséthasználattal – a Garam menti hét bányavárost és az erdélyi Királyföld hét szász városát, továbbá Besztercét, Késmárkot, Kolozsvárt, Nagybányát és Zólyomot. A püspöki székhelyek polgárvárosai közül csak Esztergom és Fehérvár nyerte el a civitas címet. A középkoriak klubjához még tucatnyi híres és jómódú település csatlakozott a XVIII. század végéig – Rusztól Marosvásárhelyig –, a kiváltságos „királyi” rangtól végül az 1848-as forradalom törvényhozása fosztotta meg ?ket.

Szakolca 1372-ben kapta szabadalmait és címerét I. (Nagy) Lajos királytól. Nyitra vármegye legrangosabb településének neve – Zaculcha alakban – 1217-ben szerepel el?ször II. Endre király levelében; a szláv Skalice és a német Skalitz névváltozat sziklát, sziklás helyet jelent. A Morva határfolyó és az ?sid?k óta járt utak mentén régebben kialakult település a magyarok IX. századi beköltözésével három nyelv és népesség találkozási pontja lett, nem számolva az Árpádok korában a nyugati országhatár védelmére ide telepített székelyeket és beseny?ket. Eredetileg tehát királyi földön feküdt Szakolca, valamikor a XII. század közepe és a tatárjárás közötti id?ben került magánkézbe adományozás folytán.

IV. Béla király 1256-ban meger?sítette itteni birtokában a bajor eredet? Bazini és Szentgyörgyi grófokat, akik a

Nyugati-Kárpátok túlsó, Pozsony vármegyei felének urai voltak. A cseh–osztrák háborúk – IV. (Kun) László királysága – idején, az 1270-es években már újra királyi birtok a település, élénk kereskedelemmel és gyarapodó népességgel, száz évvel később Nagy Lajos kitünteti a királyi város címmel. Két évre rá, 1374-ben már javában épült a várost körbefogó, több kilométer hosszúságú védőfal. Az északi kapubástya melletti magaslaton elhagyottan álló régi kerek építményt torony gyanánt befoglalták a védelmi rendszerbe.

A Morva folyó lapályától a Kárpát-vonulat felé emelkedő dombvidék e magaslata régóta lakott hely, honfoglaló eleink azonban az itt élők hajlékain, gazdálkodásuk kellékein kívül egyéb építményt aligha találtak. Legfeljebb valamilyen egyszerű – fából, élősövényből készített – kerítés övezhette a telepet. Václav Mencl cseh professzor az 1950-es évek építéstörténeti vizsgálata nyomán a XI. és XIII. század közötti időszakra helyezte a körtemplom építését: merthogy az a bizonyos torony – amelyet még az 1898-ban megjelent Nyitra megyei monográfia is „a régi vár egyik saroktoronyaként” mutat be a képével – valójában egy Árpád-kori kerek egyház. 1,4 méter vastag köpenyfalát különböző méretű tört kövekből rakták, belső terének átmérője hat méter. Kelet felé tájolva egy kicsiny, patkóíves szentély csatlakozik hozzá, bejárata a „hajó” nyugati oldalán nyílik. Román kori a körfal déli szakaszán és az apszis tengelyében lévő félköríves és a negyedik, laposabb ívű ablak a szentélyen; utóbbi mellé csúcsíves mérműves ablakot illesztettek a XV. században. Még a gótika korában megmagasították, emeletessé alakították át a tornyot, ennek bizonyossága a nyugatra néző egyszerűbb, csúcsos vakablak és a két szögletes nyílás az ereszpárkány alatt. 1650-ből származnak a barokk stílusú ablakok, valamint az egyenes keretű bejárat. 1866-ban – az osztrák–porosz háború idején – lőport tároltak a toronyban. Ezt még szerencsésen megúsza az épület, az 1945. tavaszi amerikai légitámadást a Morva-völgyi vasútvonal ellen már nem: bombatalálat érte a „stratégiaiilag fontos” rotundát.

Öröm az örömben, hogy a rombolást követő renováláskor derült ki: ez Szakolca legrégebbi, Szent György titulusú temploma. 1970-ben régészeti feltárást is végeztek az épületen és körülötte, lokalizálták az Árpád-kori temetőt, és – figyelembe véve a környéken található hasonló korú és formájú rokon emlékek adatait – a XII. századra pontosították a körtemplom keletkezési idejét. További érdekes egybeesés a Szentgyörgyi család birtokossága és a Szent György-patrocínium választása ugyanebben az időben.

Szakolca önmagában is rejtőzködő városka, és valóságos tárháza a régi magyar történelmi, építészeti emlékeknek. Ismertetésüket folytatjuk.

Ludwig Emil, mno.hu

Ajánló